

ความเชื่อและแนวโน้มพระพุทธศาสนาในอนาคตของประเทศอินโดนีเซีย BUDDHIST FAITH TRENDS IN THE COUNTRY'S FUTURE IN INDONESIA

พระมหานิกธ ฐานุตโร *

บทคัดย่อ

แนวโน้มพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย จะดำรงอยู่ได้นานต้องมีการสังคายนาพระไตรปิฎกเพื่อรังสรรค์หรือเรียบเรียงพระไตรปิฎกซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด จำต้องอาศัยพุทธบริษัท 4 ได้แก่ พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียแทบไม่มีให้เห็นแล้ว จึงต้องอาศัยผู้นำในการนำทูตทางพระพุทธศาสนามาช่วยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและมาบวชเพื่อดำรงพระพุทธศาสนาโดยการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำประเทศหรือมีการร่วมมือจากคณะสงฆ์จากประเทศไทย ถึงแม้ประเทศอินโดนีเซียจะมี ศาสนสถานหรือศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาที่เป็นที่สักการบูชาของชาวพุทธที่สำคัญจนสามารถได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” ก็ตามที จะไม่สามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาได้ หากไม่มีผู้สืบทอดโดยตรงก็มีแนวโน้มที่จะโดนกลืนโดยศาสนาอื่นเป็นแน่แท้

คำสำคัญ : อินโดนีเซีย, ศาสนาและความเชื่อ, แนวโน้มพระพุทธศาสนาในอนาคต

ABSTRACT

Buddhism trends in Indonesia To exist for a long time there must be the process of the Buddhist scriptures to create or compile the Buddhist scriptures, which is considered the most important Buddhist principles. I have to rely on Buddhist 4 companies, monks, nuns, monks, worshipers, which are currently not seen in Indonesia. The leader of the Buddhist mission to assist in the propagation of Buddhism and Buddhism to be supported by the leader of the country or the cooperation of the Buddhist monks from Thailand. Although Indonesia is Religious places or religious artifacts that are so sacred to the Buddhists that they can be registered as "World Heritage" cannot inherit Buddhism. If no direct successor is likely to be swallowed by another religion, it is unlikely.

Keywords: Indonesia, religion and belief, future buddhist trends

* กองบาลีสนามหลวง วัดหลวงพ่อสทธธรรมกายาราม ราชบุรี

บทนำ

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาอยู่ในจำนวนน้อยกว่าศาสนาอื่น แต่จากที่ผู้เขียนเคยเดินทางไปดูงานที่ประเทศดังกล่าวแล้ว อินโดนีเซียมีความน่าสนใจหลายๆ ด้าน มีมนต์เสน่ห์บางอย่างที่น่าหลงใหลไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนาวัฒนธรรม ประเพณี หรือสังคม การใช้ชีวิต เศรษฐกิจหรือการเมืองต่างๆ ผู้เขียนจึงได้แนวคิดและแนวทางการเขียนจากการไปศึกษาดูงานและการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา ที่นักวิชาการได้เขียนไว้นำมารวบรวมเรียบเรียงอย่างมีระบบและเชื่อถือได้ในลำดับต่อไป

อินโดนีเซียหรือชื่อทางการสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic Indonesia) เป็นหมู่เกาะที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตั้งอยู่ระหว่างคาบสมุทรอินโดจีนและทวีปออสเตรเลีย และระหว่างมหาสมุทรอินเดีย และแปซิฟิก มีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซียบนเกาะบอร์เนียว (อินโดนีเซีย: Kalimantan) ประเทศปาปัวนิวกินี (อินโดนีเซีย: Irian) และประเทศติมอร์ตะวันออกบนเกาะติมอร์ (อินโดนีเซีย : Timor) (พินิจ จันทรและคณะ, 2556 : 221)

อินโดนีเซียประกอบด้วยหมู่เกาะที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาช้านาน แต่ต่อมาต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์อยู่ประมาณ 301 ปีในเดือนมกราคม พ.ศ.2485 ซึ่งเป็นสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นบุกอินโดนีเซีย และทำการขับไล่เนเธอร์แลนด์เจ้าของอาณัติของอินโดนีเซียออกไปได้สำเร็จ จึงทำให้ผู้นำอินโดนีเซียตนสำคัญในสมัยนั้นให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นแต่ไม่ได้ให้ความวางใจกับญี่ปุ่นมากนัก เพราะมีเหตุเคลือบแคลงคือ เมื่อผู้รักชาติอินโดนีเซียจัดตั้งขบวนการต่างๆ ขึ้นมา ญี่ปุ่นจะขอเข้าร่วมควบคุมและดำเนินการด้วย

เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามและประกาศยอมจำนนต่อฝ่ายพันธมิตร อินโดนีเซียถือโอกาสประกาศเอกราชในปี พ.ศ.2488 แต่เนเธอร์แลนด์เจ้าของอาณานิคมเดิมไม่ยอมรับการประกาศเอกราชของอินโดนีเซียจึงยกกองทัพมาปราบปราม ผลจากการสู้รบปรากฏว่าเนเธอร์แลนด์ไม่สามารถปราบกองทัพอินโดนีเซียได้ จากนั้นอังกฤษซึ่งเป็นพันธมิตรกับเนเธอร์แลนด์จึงเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยเพื่อยุติความขัดแย้งกัน โดยทั้งสองฝ่ายลงนามในข้อตกลงลิงกิตยาติ (Linggadjti Agreement) เมื่อ พ.ศ.2489 โดยเนเธอร์แลนด์ยอมรับอำนาจอธิปไตยของอินโดนีเซียในเกาะชวาและสุมาตรา

ต่อมาภายหลังเนเธอร์แลนด์ได้ละเมิดข้อตกลงโดยได้นำทหารเข้าโจมตีอินโดนีเซียทำให้ประเทศอื่นๆ เช่น ออสเตรเลีย และอินเดีย ได้ยื่นเรื่องให้คณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติเข้าจัดการ สหประชาชาติได้เข้าระงับข้อพิพาทโดยตั้งคณะกรรมการประกอบด้วย ออสเตรเลีย เบลเยียม และสหรัฐอเมริกา เพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนีประนอมและเรียกร้องให้หยุดยิง แต่เนเธอร์แลนด์ได้เข้าจับกุมผู้นำสำคัญของอินโดนีเซีย คือ ซูการ์โน และฮัตตา ไปกักขัง ต่อมาทหารอินโดนีเซียสามารถช่วยเหลือผู้นำทั้งสองออกมาได้ ในระยะนี้ทุกประเทศทั่วโลกต่างตำหนิการกระทำของเนเธอร์แลนด์อย่างยิ่งและคณะมนตรีความมั่นคงได้กดดันให้เนเธอร์แลนด์มอบเอกราชแก่อินโดนีเซีย ในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2529 อินโดนีเซียได้รับเอกราชแต่ความยุ่งยากยังคงมีอยู่เนื่องจากเนเธอร์แลนด์ไม่ยอมให้รวมดินแดนอิเรียนตะวันตกเข้ากับอินโดนีเซีย ทั้งสองฝ่ายจึงต่างเตรียมการสู้รบกันอีก ผลที่สุดเนเธอร์แลนด์ก็ยอมโอนอำนาจอธิปไตยให้สหประชาชาติควบคุมดูแลอิเรียน

ตะวันตกและให้ชาวอเมริกันตะวันตกแสดงประชามติว่าจะรวมกับอินโดนีเซียหรือไม่ ผลการออกเสียงประชามติปรากฏว่าชาวอเมริกันตะวันตกส่วนใหญ่ต้องการรวบรวมอินโดนีเซีย สหประชาชาติจึงโอนอินโดนีเซียตะวันตกให้อยู่ในการปกครองของอินโดนีเซียเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2506 (พินิจ , 2556 : 223)

ประวัติศาสตร์ที่เป็นความเจ็บช้ำของผู้นำประเทศ

จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องยังมีประวัติศาสตร์ที่ถูกรุกรานจากประเทศมหาอำนาจ มีการล่าอาณานิคมมีประวัติศาสตร์ที่เป็นความเจ็บช้ำของผู้นำประเทศ รวมถึงประชาชนชาวอินโดนีเซีย เมื่อกล่าวถึงความเชื่อและศาสนาของชาวอินโดนีเซียนั้นมีแนวคิดจากนักวิชาการและนักเขียนต่างๆ ดังที่ข้าพเจ้าจะได้นำเสนอเรียบเรียงดังนี้

เรื่องการอพยพของชาวอินโดนีเซียเดิมมีความเชื่อว่าคนรุ่นแรกมีการอพยพมาจากภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียหรือพม่า และอพยพมาจากภาคใต้และบริเวณของประเทศจีน โดยอธิบายถึงการอาศัยของคนในอินโดนีเซียที่อาศัยอยู่บนเกาะริมชายฝั่ง แต่เมื่อมีการศึกษามายิ่งขึ้น การศึกษาถึงเรื่องการอพยพของคนอินโดนีเซียนั้นเปลี่ยนไป คือมีทฤษฎีที่แตกต่างปรากฏขึ้นว่าด้วยคนรุ่นแรกนั้นอาจจะไม่ได้อพยพมาจากแดนไกลนัก แต่เป็นการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพียงในหมู่เกาะริมชายฝั่ง เพราะหลักฐานที่มีการศึกษาว่าด้วยหลักฐานในยุคหินที่เครื่องมือเครื่องใช้ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนมากนัก วัฒนธรรมมีอยู่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนักก็มีความตายตัว ไม่เหมือนกับมากนักแบบการได้รับอิทธิพลจากภายนอก ชนเซาเดิมได้รับอิทธิพลฮินดู พุทธ และอิสลามนั้นเกิดจากการได้รับอิทธิพลในเวลาต่อมาโดยศาสนาใหม่กับความเชื่อเดิมของคนรุ่นแรกนั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากแต่เป็นผสมผสานกันกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ปรับเปลี่ยนใหม่ให้ผสมกลมกลืนกับที่มีอยู่

การศึกษาถึงเรื่องความเชื่อของคนอินโดนีเซียในยุคแรก พบว่าผู้คนนับถือลัทธิผี เชื่อว่าทุกสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตมีพลังในตนเองหรือมีสมาบัติคือวิญญาณของพวกเขาอยู่ สถานที่บางแห่งวัตถุบางอย่าง หรือบุคคลบางประเภทจะได้รับอำนาจมาเป็นพิเศษ การนับถือภูตผีของคนยุคแรกจะมีอยู่ในทุกหนแห่งไม่ว่าจะเป็นทะเล ภูเขา แม่น้ำ สัตว์ชนิดต่างๆ ทั้งนี้เองยังมีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ ยกย่องเคารพบูชา จึงมีปรากฏพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวกับฝังข้าวของเครื่องใช้ที่อาจจะเป็ประโยชน์ต่อผู้ที่ตายไปแล้วเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตหลังความตายระหว่างการเดินทาง

คำอธิบายในปัจจุบันมีการอธิบายจากหลักฐานในต้นคริสต์ศักราชว่า ชนบทต่างๆ และชนเผ่าทั้งหลายอาศัยอยู่บนเกาะในอินโดนีเซีย อาจจะมีการติดต่อกับโลกภายนอกด้วยเช่นกัน แต่ก็เป็จำนวนที่น้อยมาก แต่เมื่อเวลาผ่านไป การติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนบนเกาะกับโลกภายนอกก็มา ยิ่งขึ้น นำมาซึ่งการค้าขายและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลอินเดีย (Indianisation) หรือ อิทธิพลศาสนาฮินดูและพุทธ อิทธิพลศาสนาอิสลาม (Islamisation) จนกระทั่งการเข้ามาของตะวันตกที่มาพร้อมศาสนาคริสต์และอารยธรรมตะวันตก (Westernisation) โดย

ในยุคเริ่มแรกการติดต่อกันเริ่มขึ้นด้วย นักแสวงบุญ พระและพ่อค้า (ค.ศ. 2- 414) ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เขียนไว้ครั้งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหลักฐานจากจดหมายเหตุจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นที่มีการติดต่อกับอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจีนมีความสัมพันธ์ทางการทูตติดต่อกับค้าขายกับผู้นับถือนิกายฮินดูในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านวิทยาการ การค้าและวัฒนธรรม (ทวิศักดิ์ เผือกส, 2555)

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีศาสนาที่ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งชาติ 6 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ นิกายโรมันคาทอลิก ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ และลัทธิขงจื้อ (อรอนงค์ ทิพย์พิมล, 2557) มีสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาอิสลามถึงร้อยละ 88.22 รองลงมาเป็นศาสนาคริสต์ร้อยละ 8.92 ศาสนาฮินดูร้อยละ 1.81 ศาสนาพุทธร้อยละ 0.84 ลัทธิขงจื้อและศาสนาอื่นๆร้อยละ 0.20 (Jesudas M.Athyal, 2015)

ทั้งนี้ก่อนการเข้ามาของศาสนาต่างๆ ชาวพื้นเมืองอินโดนีเซียมีความเชื่อในอำนาจลี้ลับเหนือธรรมชาติ เชื่อว่ามีพลังบันดาลได้ทั้งคุณและโทษ ต่อมาเมื่อมีการติดต่อทำการค้ากับชาวอินเดีย ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูจึงเป็นศาสนาแรกที่ชาวอินโดนีเซียรับนับถือ ลำดับต่อมาคือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม

ศาสนาฮินดู

ศาสนาฮินดูเข้าสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 2 โดยพ่อค้าชาวอินเดีย หนึ่งในผู้เผยแพร่คนสำคัญนามว่า Sri Agastya อธิพลของศาสนาฮินดูเผยแพร่เข้าสู่ราชอาณาจักรหนึ่งในกาลิมันตันตะวันออกเฉียงใต้ นามว่า Kutai เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าศาสนาดังกล่าวได้รับการสมานทานแล้วในหมู่เกาะอินโดนีเซีย กระทั่งภายหลังคริสต์ศตวรรษที่ 8 ศาสนา ฮินดูประดิษฐานอย่างมั่นคงในบาหลีจนกระทั่งปัจจุบัน (Jesudas M.Athyal, 2015 : 118)

เป็นที่ทราบกันดีว่า บาหลี คือดินแดนสวยงามและศักดิ์สิทธิ์ เชื่อกันว่าเป็นที่ประทับของเทพเจ้า ภูเขาที่สำคัญและสูงที่สุดคือ ภูเขาอาุง เป็นเขาพระสุเมรุและปฐวินาภิหรือสะดือแห่งแผ่นดิน ทั้งเป็นที่ประทับของพระศิวะ ศาสนสถานสำคัญในพื้นที่ คือ ปุราเบซากิห์ (Pura Besaki) หรือ วัดเบซากิ ตั้งอยู่บนเชิงเขาด้านทิศใต้ของภูเขาอาุง สร้างขึ้นเพื่อบูชาภูเขาอุกดังกล่าว จึงถือเป็นเทวาลัยที่สำคัญที่สุดในเกาะบาหลีเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน (เชษฐ ติงสัญชสี, 2558)

ทั้งนี้ตามความเชื่อทางศาสนาชาวบาหลีเชื่อว่าว้าวเป็นพาหนะของเทพเจ้า ส่วนในเขตชวากลางมีศาสนสถานที่ใหญ่ที่สุดและได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก คือ จันดี ปรัมบานัน (Candi Prambanan) หรือ จันดีราราจกรัง (Candi Rara Jonggrang) ปัจจุบันทั้งชวาและบาหลีเป็นสถานที่สำคัญของผู้ศรัทธาในศาสนาฮินดูและนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก

ศาสนาพุทธ

พระพุทธศาสนาเข้าสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 4 ได้รับการเผยแพร่จากพ่อค้าชาวอินเดียในเกาะสุมาตรา ชาว และสุลาเวสี ราวค.ศ.423 มีพระภิกษุนามว่า Gunawarman เข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในชวา มีอาณาจักร Kaling หรือ Ho Ling ยอมรับนับถือและเลื่อมใสศรัทธา โดยขณะนั้นมีผู้ปกครองเป็นราชินีนามว่า Ratu Sima (Jesudas M.Athyal, 2015 : 118)

ภาพรวมของพระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียมีถึง 4 นิกาย คือ มหายาน วัชรยาน เถรวาท และเอกยาน เนื่องจากพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เป็นชาวจีนดังนั้นมหายานจึงได้รับการนับถืออย่างแพร่หลายกว่านิกายอื่น ส่วนนิกายเถรวาทเพิ่งเริ่มเป็นที่ยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชนในอินโดนีเซีย เนื่องจากหลักในการปฏิบัติของฝ่ายเถรวาทเน้นในด้านการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ขณะที่ฝ่ายมหายานเน้นด้านพิธีกรรมและสังคมสงเคราะห์ ส่วนวัชรยานเน้นในรูปแบบของพิธีกรรม (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2556 : 222-228)

ศาสนสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก คือ บุโรพุทโธ ในเขตชวากลาง ถูกสร้างขึ้นในช่วงค.ศ. 750-850 โดยราชวงศ์ไศเลนทร แปลว่า “กษัตริย์แห่งภูเขา” ศาสนสถานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจักรวาล จากภาพถ่ายทางอากาศแสดงให้เห็นเป็นรูปโดมใหญ่มีสถูปรอบๆ เป็นสัญลักษณ์ของจักรวาล ภาพแกะสลักรอบระเบียงที่ตั้งด้านล้วนเป็นภาพพุทธประวัติ ส่วนใต้ฐานเจดีย์เป็นรูปแกะสลักภาพนูนแสดงให้เห็นโลกของความคิดและค้นหา คนดีจะได้รับรางวัลด้วยการไปเกิดใหม่ในชีวิตที่ดีกว่าส่วนคนชั่วจะได้รับโทษในที่ที่ต่ำกว่า (เอลซา ไชนูติน, 2552)

มีผู้ให้ความเห็นว่าบุโรพุทโธไม่ใช่เพียงตัวแทนของพุทธจักรวาลและทาง 10 ชั้นเพื่อบรรลุนิพพานเท่านั้น แต่ยังมีความผูกพันกับอดีตกาล ดังนั้นบุโรพุทโธจึงไม่ใช่สถูปในความหมายดั้งเดิมคือเป็นสถานที่ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า แต่เป็นสถานที่ที่บรรจุพระศพของกษัตริย์ในราชวงศ์ไศเลนทร จึงเท่ากับผูกโยงชุมชนในพระพุทธศาสนาเข้ากับการบูชาบรรพบุรุษกว่า แม้ในระยะต่อมาราชวงศ์ดังกล่าวจะสิ้นสุดอำนาจลงแต่บุโรพุทโธยังคงอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกันเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไปความเจริญของเมืองมีมากขึ้น ความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตเป็นที่ต้องการของคนในปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารก็เช่นกัน บริเวณใกล้เคียงบุโรพุทโธกลายเป็นพื้นที่ตั้งสถานีรับส่งสัญญาณโทรศัพท์ ส่งผลต่อการลดทอนความสวยงามทางทัศนียภาพทางธรรมชาติของศาสนสถาน นอกจากนี้บุโรพุทโธยังกลายเป็นแม่เหล็กทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เกิดร้านค้าและป้ายโฆษณาจำนวนมากบนถนนสายหลักที่มุ่งสู่ศาสนสถาน จนไม่สามารถมองเห็นความงามของวิหารได้จากถนนเช่นในอดีต (National geographic, 2553 : 56-59)

อย่างไรก็ตาม บุโรพุทโธยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในอินโดนีเซียทั้งยังเป็นที่ยอมรับจากพุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก

วิหารบุโรพุทโธ สิ่งก่อสร้างที่สุดมหัสจรรย์จากหินภูเขาไฟ

นอกเหนือจากสิ่งเขื่อนีสถานทั้ง 4 แห่งในอินเดียนที่เปรียบเสมือนตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว “บุโรพุทโธ” หรือ บาราบูดูร์ (BARABUDUR) วิหารที่ตั้งอยู่บนเนินสูงของเกาะชวาภาคกลาง ในเขตเมืองยอร์กยาคารตา ศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรมชวา ในประเทศอินโดนีเซีย ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งที่พุทธศาสนิกชนควรได้มีโอกาสเดินทางไปเยือนแม้เพียงสักครั้งในชีวิต ไม่เพียงแต่การเป็นมหาสถูปเจดีย์ที่มีความงดงามตามแบบศิลปะฮินดู-ชวา หรือศิลปะชวาภาคกลางที่ผสมผสานงานศิลปะระหว่างอินเดียนและอินโดนีเซียได้อย่างกลมกลืนที่สุดแห่งหนึ่ง แต่ยังเป็นศาสนสถานของศาสนาพุทธนิกายมหายาน และเป็นศาสนสถานของศาสนาพุทธที่ใหญ่ที่สุดในโลกอีกด้วย

ตามประวัติบอกว่า บุโรพุทโธ ตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำโปรโก ห่างจากยอร์กยาคารตา ไปทางตะวันตกเฉียงเหนือราว 40 กิโลเมตร โดยสร้างอยู่บนเนินสูงจากพื้นดินราว 15 เมตร จึงเป็นที่มาของชื่อ “บุโรพุทโธ” ที่แปลว่า “วิหารที่สร้างบนภูเขาสูง” กษัตริย์แห่งราชวงศ์ไศเลนทร เป็นผู้สร้างสถูปรูปทรงแบบมหายานแห่งนี้ด้วยหินภูเขาไฟตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7-9 หรือประมาณปีพุทธศักราช 1393 ซึ่งถ้าบวกลบคุณหารก็เป็นเวลานานกว่า 1,162 ปีมาแล้ว

รอบวิหารบุโรพุทโธเต็มไปด้วยหินสลักนูนต่ำ ซ้อนกันเป็นชั้นๆลดหลั่นกันไป แต่ละชั้นแสดงคติธรรมทางพุทธศาสนา ชั้นแรก เป็นชั้นที่มีความหมายถึงการที่มนุษย์ยังเกาะเกี่ยวอยู่กับการเวียนว่ายตายเกิด และวนเวียนอยู่กับกิเลส ตัณหา กามราคะ ที่เรียกว่าชั้น “กามธาตุ” ชั้นนี้มีภาพสลักที่น่าสนใจถึง 160 ภาพ เป็นการเล่าเรื่องราวตาม “คัมภีร์ธรรมวิวงศ์” ว่าด้วยเรื่อง “กฎแห่งกรรม” ซึ่งก็คือเรื่องของบาป บุญ คุณ โทษนั่นเอง

ชั้นที่สอง คือ “รูปธาตุ” มีลักษณะเป็นชั้น บันไดรูปกลม ฐาน 6 ชั้น สูงกว่าชั้นกามธาตุเล็กน้อย แสดงถึงการที่มนุษย์หลุดพ้นจากกิเลส ทางโลกได้บ้าง แต่ก็ยังมีส่วนที่ยึดติดกับทางโลกอยู่ และชั้นสุดท้าย คือ “อรุธาตุ” เป็นชั้นของการปฏิบัติขั้นสูงหลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา ทั้งภวตัณหา และวิภวตัณหา ชั้นอรุธาตุนี้มีรูปสลักนูนต่ำที่แสดงถึงพุทธประวัติถึงเกือบ 1,400 ภาพในบางตำราตีความว่าแผนผังของบุโรพุทโธน่าจะหมายถึง “จักรวาล” และอำนาจของ “พระอาทิตย์เจ้า” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปผู้ทรงสร้างโลกในพุทธศาสนาลัทธิมหายาน ซึ่งในส่วนของพระเจดีย์องค์ใหญ่ที่อยู่บนยอดสูงสุดของ “บุโรพุทโธ” นั้น กล่าวกันว่า เป็นสัญลักษณ์แทนองค์ “พระอาทิตย์เจ้า” ที่ในคติความเชื่อพระพุทธศาสนานิกายมหายานเชื่อว่าพระองค์คือผู้สร้างสรรพสิ่งนั่นเอง

ในชั้นบนสุดของบุโรพุทโธ ที่ถือว่าเป็นส่วนยอดสุดของวิหาร มีลักษณะเป็นฐานวงกลมใหญ่ของเจดีย์องค์ประธาน เวลาที่มองมาจากที่ไกล จะเห็นเป็นเหมือนดอกบัวขนาดใหญ่ ตั้งตระหง่านอยู่กลางหุบเขา มีผู้อุปมาภาพที่ปรากฏนี้ว่าเป็นตั่งสรรงสรรรค์ ที่แสดงถึงการหลุดพ้นจากทุกสรรพสิ่งในโลก หรือที่เรียกว่านิพพาน อันเป็นจุดหมายสูงสุดของศาสนาพุทธ

อีกสิ่งหนึ่งที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของ บุโรพุทโธ ก็คือ เจดีย์ทรงระฆังโปร่ง ฉลุเป็นช่องสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เรียงรายอยู่โดยรอบ ในเจดีย์จะมองเห็นพระพุทธรูปอยู่ข้างใน ซึ่งเชื่อกันว่า ถ้าใครสามารถยื่นมือไปสัมผัสองค์พระพุทธรูปในนั้นได้จะสมหวังและโชคดีตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา บุ

โรพโทโร ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ทั้งแผ่นดินไหว เถ้าถ่านของภูเขาไฟระเบิด หรือน้ำท่วมหลายครั้ง แต่ในที่สุดก็มีผู้ค้นพบและบูรณปฏิสังขรณ์จนกลายเป็น “มรดกโลก” ขึ้นสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เป็นที่กราบไหว้และสักการบูชาของมนุษยชาติทุกๆปีจะมีพระสงฆ์จากหลากหลายนิกาย และพุทธศาสนิกชนหลากหลายเชื้อชาติแวะเวียนมาสักการะมหาวิหารนิกายมหายานแห่งนี้ไม่ขาดสาย (ไทยรัฐออนไลน์, 2555 : หน้าแรก)

ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ทั้งนิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ เข้าสู่อินโดนีเซียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 6 โดยชาวโปรตุเกส ชาวดัตช์ และชาวอังกฤษ เริ่มเผยแพร่ทางฝั่งอินโดนีเซีย ตะวันออก อันประกอบไปด้วย โมลุกกะ สุลาเวสีเหนือ นูซา เต็งการา ปาปัว และกาลิมันตัน ต่อมามีการเผยแพร่ตามชายฝั่งของเกาะบอร์เนียว ส่วนเกาะสุลาเวสี มีมิชชันนารีสอนศาสนาให้แก่ชาวพื้นเมืองโทรจาจัน (Torajans) ทั้งยังมุ่งเผยแพร่ให้แก่ชาวพื้นเมืองในเกาะสุมาตราอีกด้วย ปัจจุบันในอินโดนีเซียมีชาวบาตัก(Batak)เป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ รวมถึงคนในปาปัว (Papua)และอัมบอน(Ambon)ประมาณ 90% (Jesudas M.Athyal, 2015 : 120)

ศาสนาอิสลาม

การเผยแพร่ศาสนาอิสลามเข้าสู่หมู่เกาะอินโดนีเซียมีอยู่หลายคำอธิบาย หนึ่งในนั้นอธิบายว่าศาสนาอิสลามเข้าสู่ดินแดนแห่งนี้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 โดยพ่อค้าอาหรับในสุมาตราทางตอนเหนือ ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 อาณาจักรเปอร์ลัค (Perlak) เป็นแห่งแรกที่ชาวเมืองได้หันมารับนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนอีกคำอธิบายหนึ่งชี้ให้เห็นว่าในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ศาสนาอิสลามในอินโดนีเซียได้รับการเผยแพร่จากรัฐกุเจอร์ต (Gujarat)ของอินเดีย เข้ามาทางสุมาตราและแพร่หลายมากขึ้นในชวาตะวันออก ทั้งนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวมีหลายอาณาจักรที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลาม เช่น เดมัค(Demak) มะทะรัม(Mataram) และบันเตน(Banten) เป็นต้น การเผยแพร่ศาสนาอิสลามเริ่มประสบผลสำเร็จในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 15 เนื่องจากอาณาจักรต่างๆ ในหมู่เกาะอินโดนีเซียราว 20 แห่งหันมารับนับถือศาสนาอิสลามจนกระทั่งปัจจุบันอินโดนีเซียถือเป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมจำนวนมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในชวาและสุมาตรา ประชาชนราวร้อยละ 98 นับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนหนี่ ส่วนที่เหลือเป็นนิกายชีอะห์และอามาตียะห์

เป็นที่ทราบกันดีว่าศาสนาอิสลามมีบทบาทในทางการเมืองและการดำรงชีวิต อิสลามมิได้เป็นเพียงแต่ศาสนาในทางธรรมแต่ยังเป็นศาสนาทางโลกที่มีบทบาทมาในอินโดนีเซียมาเป็นเวลายาวนาน ประเด็นปัญหาสำคัญคือ การเกิดขึ้นของขบวนการต่อต้านรัฐ ภายหลังจากได้รับเอกราชจากเจ้าอาณานิคม แม้ว่ามุสลิมจะเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศแต่ขณะเดียวกันกลับขาดความเป็นเอกภาพ เนื่องจากวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกันมีมุมมองที่ขัดแย้งกันเองเกี่ยวกับแนวคำสอนของศาสนา ขบวนการต่อต้านรัฐที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป แต่สาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางสังคมตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน คือ การประกาศก่อตั้งสาธารณรัฐอินโดนีเซียให้เป็นรัฐทางโลกไม่ใช่อิสลาม โดยประธานาธิบดีซูการ์โน ส่งผลให้เกิดกลุ่มต่อต้านรัฐหลายกลุ่ม

อาทิเช่น ขบวนการนัห์ดาตุล อุลามะ(Nahdatul Uiaman-NU) และกลุ่มญามาอะห์ อิสลามมียะห์ หรือเจไอ(Jamaah Islamiyah-JI) เป็นองค์กรก่อการร้ายมุสลิมที่มีบทบาทมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังจากได้หันมาต่อต้านตะวันตกด้วย (จุลสารความมั่นคงศึกษา, 2550 : 5-37) ประการที่สองที่ทำให้เกิดการต่อต้านรัฐคือ การเข้าครอบครองดินแดนที่ไม่ใช่ของตนโดยรัฐบาลกลาง อาทิเช่น ในอาเจะห์ ก่อให้เกิดขบวนการอาเจะห์เสรีหรือ GAM (Gerakan Aceh Merdeka) แม้ว่าปัจจุบันกลุ่มดังกล่าวจะสิ้นสุดลงไปแล้ว แต่สมาชิกกลุ่มได้ก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นในนามพรรค Patai Aceh หรือ PA พร้อมกับอุดมการณ์ทางการเมืองที่ยังคงอยู่คือการเรียกร้องเอกราชให้อาเจะห์ (จุลสารความมั่นคงศึกษา, 2550 : 5-37)

นอกจากบทบาทในการต่อต้านรัฐแล้วมุสลิมบางกลุ่มยังทำการต่อต้านและสร้างความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมชาติแต่ต่างศาสนา คือ ชาวคริสต์ และชาวพุทธ มีการทำลายสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนสัญลักษณ์ต่างๆ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้บริสุทธิ์

ความหลากหลายทางศาสนาที่มีอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย นอกจากเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในประเทศแล้ว ยังมีส่วนส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ทั้งนี้ประเด็นสำคัญที่ต้องตระหนักไว้เสมอคือความศรัทธาต่อศาสนาท่ามกลางบริบททางสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่ารัฐบาลอินโดนีเซียยังคงยึดมั่นในคำขวัญที่ว่า “เอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย” แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างศาสนายังคงเป็นประเด็นสำคัญที่เหมือนจะสงบแต่อาจจะมึคลื่นไถ่น้ำในเรื่องความขัดแย้งในศาสนากันอยู่

ต่อมาเกิดการเข้ามาของอิทธิพลฮินดูและพุทธ โดยอิทธิพลที่อินโดนีเซียได้รับมาก่อนข้างปรากฏชัดในภูมิภาค มาจาริกเป็นภาษาสันสกฤตในยุคแรกศาสนาฮินดูนั้นคนท้องถิ่นรับเข้ามาในสังคมโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ชนชั้นปกครองในราชสำนัก เน้นถึงเรื่องวรรณกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมของชนชั้นต่างๆที่อยู่ระหว่างกัน เน้นบทบาทของกษัตริย์ที่สภาวะเป็นพระเจ้า ในอีกด้านหนึ่งศาสนาพุทธก็ถูกรับเข้ามาในสถาบันที่เกี่ยวกับประชาชนทั่วไป โดยพุทธศาสนานิิกายมหายานถูกรับเข้ามาเป็นการเน้นการปฏิบัติ และการสร้างวัดตลอดจนอนุสาวรีย์ จนกระทั่งในศตวรรษที่ 8 เป็นต้นมาลักษณะการปกครองมีความเปลี่ยนแปลงไปรูปแบบการปกครองมีลักษณะคล้ายกับอินเดีย โดยเฉพาะที่ปรากฏให้เห็นบนเกาะสุมาตราภาคใต้ที่เดิมเคยเป็นอาณาจักรศรีวิชัยที่ยิ่งใหญ่พลักเปลี่ยนแข่งขันกันมีอำนาจกับอาณาจักรอื่นบนเกาะชวาตะวันออก อย่างเช่น จังกาละ เคติริ สิ่งหัดสำหรับและมิชปาหิต ทำให้เห็นได้ว่าในช่วง ค.ศ. 750 - 850 เป็นต้นมานั้นสามารถพบกับปูชนียวัตถุในพุทธศาสนาขนาดใหญ่มากมาย อย่างเช่น บุโรพุทโธ มรดกโลกที่สำคัญของอินโดนีเซียที่ถ่ายทอดความคิดในศาสนาพุทธว่าด้วยพุทธศาสนาเกี่ยวกับจักรวาลที่ปรากฏภาพสลักขนาดใหญ่รอบระเบียงทั้งสี่ด้านว่าด้วยเรื่องพุทธประวัติ แต่เมื่อเข้าสู่ยุคของอิทธิพลศาสนาอิสลามของเกาะชวา บุโรพุทโธอันยิ่งใหญ่ก็ถูกปล่อยทิ้งร้างเอาไว้ถูกปิดทับด้วยต้นไม้نانชนิดและชี้เฝ้าจากภูเขาไป และถูกค้นพบอีกครั้งโดยทหารของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ และบูรณะด้วยความร่วมมือของนักโบราณคดีจากฮอลันดา (ทวีศักดิ์ เฝือกสม, 2555)

การที่ประชาชนชาวอินโดนีเซียจะมีศาสนาได้นั้น เริ่มต้นจากความเชื่อต่างๆดังที่กล่าวมา เบื้องต้นมีการเกี่ยวเนื่องกับเรื่องผีและแนวทางการดำรงชีวิต ที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความเชื่อเหล่านั้น ซึ่งในสมัยโบราณประชาชนส่วนใหญ่ก็จะนับถือศาสนาฮินดู ต่อมาก็คือศาสนาอิสลามและมีการนับถือพุทธศาสนาอีกด้วยซึ่งถ้าจะมองว่า เป็นการแข่งขันเรื่องศรัทธาในศาสนา ก็คงจะไม่ผิด เพราะอินโดนีเซียในสมัยก่อนศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีผู้นับถือหรือมีผู้นับถือในปริมาณใกล้เคียงกัน

อินโดนีเซีย ค.ศ. 1400 - 1700 การเผยแพร่ศาสนาอิสลาม และการเข้ามาของจักรวรรดินิยม

ในศาสนาพุทธ แต่แล้วการมาถึงของศาสนาอิสลามนั้นก็ได้อำนาจ ผ่านทางการค้าขายโดยการสนับสนุนของพุทธศาสนิกชนโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าศาสนาอิสลามนั้นเริ่มปรากฏครั้งแรกในอินโดนีเซียเมื่อใด แต่หลักฐานที่สามารถระบุได้อย่างหนึ่งจากศิลาจารึกบนหลุมฝังศพของชาวมุสลิมที่ระบุเอาไว้ว่าถูกฝังเมื่อ ค.ศ. 1082

ศาสนาอิสลามพัฒนาขึ้นในอินโดนีเซียและเข้ามาแทนที่ศาสนาฮินดูและพุทธที่เก่าแก่กว่า โดยที่ศาสนาอิสลามได้เข้ามาปะปนกับประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้การแพร่ขยายของศาสนาอิสลามนั้นยังมาจากการเข้ามาของนักสอนศาสนาในนิกายซูฟี เป็นนิกายที่มีความเชื่อในเรื่องลี้ลับซึ่งเดิมทีคนท้องถิ่นก็มีความเชื่อในเรื่องลี้ลับ นับถือภูตผีวิญญาณอยู่แล้วจึงดูเหมือนว่าการเข้ามาครั้งนี้จะไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกด้วย ในการแพร่ขยายของศาสนาอิสลาม คือ การแข่งขันช่วงระยะเวลาของศาสนาฮินดูในอินโดนีเซียนั้น ไม่ได้มีการแข่งขันอย่างเคร่งครัดในแบบอินเดีย จึงทำให้การเข้ามาของอิสลามไม่มีความยากลำบาก ทั้งนี้การเข้ามาของอิสลามยังเข้ามาด้วยความสันติเกิดเป็นความผูกพัน แต่ศาสนากลับเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อการแข่งขันทางด้านค้าในหมู่เกาะ จึงทำให้เห็นได้ว่าการเข้ามาของศาสนาอิสลามนั้นเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ใช้เวลานานกว่าจะปรากฏให้เห็นชัด

อินโดนีเซีย ค.ศ. 1600 - 1900 การขยายอำนาจถึงการเสื่อมสลายของจักรวรรดินิยม สู่ยุคการเมืองและเศรษฐกิจถดถอย

การเข้ามาของชาวตะวันตกในอินโดนีเซียในเริ่มแรกเข้ามาตั้งแต่ ศตวรรษที่ 16 - 18 เป็นจุดเริ่มต้นของการปูพื้นฐานอิทธิพลทางการค้าเพื่อก้าวไปสู่การขยายอิทธิพลเข้ายึดครองเป็นอาณานิคมในศตวรรษที่ 19 - 20 สาเหตุการเข้ามาของชาติตะวันตก มาจากในศตวรรษที่ 15 ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เคยเป็นเส้นทางการค้าระหว่างเอเชียและยุโรปถูกปิดลงเพราะพวกเติร์กที่เข้ามามีอำนาจจึงปิดเส้นทางดังกล่าวไม่มีการคมนาคมอีกต่อไป สินค้าสำคัญในเอเชียที่ยุโรปมีความต้องการมาก คือ เครื่องเทศที่ซื้อมาจากอินเดีย ต่อมาพ่อค้าวานิชในอิตาลีได้รับการผูกขาดให้ซื้อขายกับแถบเมดิเตอร์เรเนียนพ่อค้าวานิชจึงนำเครื่องเทศไปขายให้ยุโรปในราคาสูง เกิดความ เป็นเดือดร้อนมากในยุโรป โดยเฉพาะสเปน ฝรั่งเศส โปรตุเกส อังกฤษ ดังนั้นชาติเหล่านั้นจึงพยายามหาเส้นทางเดินเรือที่ต้องผ่านอ่าวเปอร์เซีย เพื่อเดินทางเข้ามายังเอเชียด้วยตัวเอง เกิดเป็นการสำรวจเส้นทางนำไปสู่ยุคแห่งการค้นพบ

ในสมัยก่อนประเทศอินโดนีเซียมีศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามควบคู่กันมาตลอดแต่ปัจจุบันนี้ตามที่เคยมีประสบการณ์ในการไปดูงานที่ประเทศในประเทศนี้มาแล้ว ศาสนาพุทธเหลือไว้แต่ศาสนวัตถุ เช่น พระเจดีย์บุโรพุทโธ เป็นต้น แต่ศาสนบุคคลหรือศาสนิกที่นับถือพระพุทธศาสนานั้นหาได้น้อยหรือแทบไม่มีเลยก็ว่าได้ เป็นเมืองที่คงไว้แต่การนับถือของศาสนาฮินดูหรืออิสลามให้เราได้เห็นอยู่ ณ ปัจจุบัน แต่ศาสนวัตถุที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธก็ยังไม่ได้ถูกทำลายเป็นที่ย่ำเตือนว่า ในอดีตประเทศนี้เคยมีการนับถือศาสนาพุทธอยู่ ตามหลักทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักหรือตรัสไว้เกี่ยวกับการดำรงมั่นของพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกดังนี้

ก็ในคำที่ตรัสไว้ในที่สุดแห่งสูตรทั้งปวงว่า ก็ภิกษุเหล่านั้น ย่อมยังธรรมนี้ให้อันตรธานไปนั้น ชื่อว่า อันตรธานมี 5 อย่างคือย่อมยังธรรมนี้ให้อันตรธานไปนั้น ชื่อว่า อันตรธานมี 5 อย่างคือ

อริยมอันตรธาน อันตรธานแห่งการบรรลู่ 1

ปฏิบัติอันตรธานอันตรธานแห่งการปฏิบัติ 1

ปริยัตติอันตรธาน อันตรธานแห่งปริยัติ 1

ลึงคอันตรธาน อันตรธานแห่งเพศ 1

ธาตุอันตรธาน อันตรธานแห่งธาตุ 1.

ใน 5 อย่างนั้น มรรค 4 ผล 4 ปฏิสัมภทา 4 วิชชา 3 อภิญญา 6 ชื่อว่า อริยม. อริยมนั้น เมื่อเสื่อมย่อมเสื่อมไปตั้งแต่ปฏิสัมภทา. จริ่งอยู่ นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ 1000ปีเท่านั้น ภิกษุไม่สามารถจะให้ปฏิสัมภทาบังเกิดได้ ต่อแต่นั้นก็ อภิญญา 6. แต่มั่นเมื่อไม่สามารถทำอภิญญาให้บังเกิดได้ ย่อมทำวิชชา 3 ให้บังเกิด. ครั้นกาลล่วงไป ๆ เมื่อไม่สามารถจะทำวิชชา 3 ให้บังเกิด ก็เป็นพระอรหันต์สุกขวิปัสสก โดยอุบายนี้เอง ก็เป็นพระอนาคามี พระสกทาคามี และพระโสดาบัน. เมื่อท่านเหล่านั้นยังทรงชีพอยู่ อริยมชื่อว่ายังไม่เสื่อม อริยมชื่อว่าย่อมเสื่อมไปเพราะความสิ้นไปแห่งชีวิตของพระอริยบุคคลผู้โสดาบันชั้นต่ำสุดดังกล่าวนี้ ชื่อว่าอันตรธานแห่งอริยม.

ภิกษุไม่สามารถจะให้ฌาน วิปัสสนา มรรค และผล บังเกิดได้ รักษาเพียงจาตุ-ปาริสุทธิศีลชื่อว่าอันตรธานแห่งข้อปฏิบัติ.เมื่อกาลล่วงไป ๆ ภิกษุทั้งหลายคิดว่า เราจะรักษาศีลให้บริบูรณ์และจะประกอบความเพียรเนื่อง ๆ แต่เราก็ไม่สามารถจะทำให้แจ้งมรรคหรือผลได้ บัดนี้ไม่มีการแห่งตลอดอริยธรรม จึงท้อใจมากไปด้วยความเกียจคร้าน ไม่ตักเตือนกันและกัน ไม่รังเกียจกัน ฯลฯ ภิกษุไม่สามารถจะให้ฌาน วิปัสสนา มรรค และผล บังเกิดได้ รักษาเพียงจาตุปาริสุทธิศีล ชื่อว่าอันตรธานแห่งข้อปฏิบัติ.เมื่อกาลล่วงไป ๆ ภิกษุทั้งหลายคิดว่า เราจะรักษาศีลให้บริบูรณ์และจะประกอบความเพียรเนื่อง ๆ แต่เราก็ไม่สามารถจะทำให้แจ้งมรรคหรือผลได้ บัดนี้ไม่มีการแห่งตลอดอริยธรรมจึงท้อใจมากไปด้วยความเกียจคร้าน ไม่ตักเตือนกันและกันไม่รังเกียจกัน (ในการทำชั่ว)ตั้งแต่นั้นก็พากันยำยี่ ลึกขาบทเล็กน้อย.เมื่อกาลล่วงไป ๆ ต้องอาบัติปาจิตติย ฤลลัจฉัย ต่อแต่นั้นต้องครุกาบัติ.เพียงอาบัติปาราชิกเท่านั้นยังคงอยู่.เมื่อภิกษุ 100 รูปบ้าง 1000 รูปบ้างผู้รักษาอาบัติปาราชิก ยังทรงชีพอยู่ การปฏิบัติชื่อว่ายังไม่อันตรธาน จะอันตรธานไป เพราะภิกษุรูปสุดท้ายทำลายศีล หรือสิ้นชีวิต ดังกล่าวมานี้ ชื่อว่า อันตรธานแห่งการปฏิบัติ.

บทว่า ปริยตติ ได้แก่บาลีพร้อมทั้งอรรถกถาในพุทธพจน์คือ พระไตรปิฎก บาลี นั้นยังคงอยู่เพียงใด ปริยัติก็ชื่อว่ายังบริบูรณ์อยู่เพียงนั้น (พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย : 167)

อินโดนีเซียมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีเกาะประมาณ 17,508 มีพื้นที่เป็นทะเลมากกว่าพื้นดิน มีประชากร 235 ล้านคน มากเป็นอันดับสองของโลก ข้อมูลทางศาสนาระบุว่าชาวอินโดนีเซียร้อยละ 87 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 10 นับถือศาสนาคริสต์ซึ่งแบ่งเป็นร้อยละ 6 นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ร้อยละ 3.5 นับถือศาสนาคริสต์นิกายแคทอลิก ที่เหลืออีกร้อยละ 3 นับถือศาสนาฮินดูและพุทธ ซึ่งแบ่งสัดส่วนได้คือร้อยละ 1.8 นับถือศาสนาฮินดู และร้อยละ 1.3 นับถือศาสนาพุทธ (ศุภลักษณ์ สนธิชัย, 2549 : 5) ข้อมูลอาจจะมีการเปลี่ยนแปลง แต่จากข้อมูลดังกล่าวหมายความว่ามิชาวพุทธไม่ถึงสิบล้านคน

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาระบุว่า “ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียจะเป็นประเทศนับถือศาสนาอิสลาม แต่อดีตเคยมีพระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามาประดิษฐานอยู่ พระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองมาก ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 มีโบราณสถานที่สำคัญสองแห่งอยู่ในอินโดนีเซียคือ โบโรบูดูร์ หรือ บรมพุทโธ ตั้งอยู่ที่ราบเกตุ (kedu) ในภาคกลางของชวา ห่างจากเมืองยอกยาการ์ตา (Jogjakarta) ในปัจจุบันทางเหนือประมาณสี่สิบลิโลเมตร และพระวิหารเมนดุต (Mendut) ซึ่งอยู่ห่างจาก โบโรบูดูร์ไปทางทิศตะวันออกสามกิโลเมตร ต่อมาเมื่ออิสลามได้ขยายอำนาจครอบงำอินโดนีเซียในปีพุทธศักราช 2012 ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่จึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาขณะที่พระพุทธศาสนาตกอยู่ในภาวะเสื่อมโทรมตลอดระยะเวลาอันยาวนาน”

พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียมีส่วนผสมของฮินดูจนบางครั้งแยกกันไม่ออก ฮินดูและพุทธจึงอยู่ร่วมกันจนมีผู้มองว่า “ศาสนาพุทธแตกกิ่งก้านมาจากฮินดู แต่มีความอ่อนโยนและลึกซึ้งกว่า แผ่ขยายสู่จีนและผ่านทางารออกธุดงค์ของพระสงฆ์ ก่อนเข้าสู่ชวาและสุมาตรา โดยพื้นฐานแล้วศาสนาพุทธ แตกสาขามาจากฮินดูก็จริง แต่ละทิ้งแนวคิดเรื่องวรรณะเช่นเดียวกับความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าหลายองค์ และเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ชาวพุทธในอินโดนีเซียส่วนใหญ่เป็นคนจีน แม้จะเป็นพุทธที่ผสมผสานกับความเชื่อของบรรพบุรุษคือลัทธิเต๋าและขงจื้อ แต่คนจีนส่วนใหญ่ชอบบอกว่าตนเป็นคนพุทธ (ศิริพร โตกทองคำ, 2549 : 63)

พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียนั้นคงเหลือแต่ศาสนวัตถุ ซึ่งยังคงมีเหลืออยู่จนทำให้คิดว่าพระพุทธศาสนายังคงเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในสมัยก่อนแต่ความจริงนั้น มีเพียงศาสนวัตถุเท่านั้น พุทธศาสนิกชนเหลือน้อยเต็มที การศึกษาภาคปริยัติ เช่น การศึกษาเล่าเรียนธรรมะ เข้าวัดปฏิบัติธรรม การเทศน์สอน บรรยายธรรม แทบหาไม่เจอ ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการจะบรรลุคุณธรรมต่างๆอันเกิดจากการปฏิบัติธรรมยิ่งหาได้ยากมาก ผู้เขียนเองเคยเดินทางไปดูงานที่ประเทศอินโดนีเซีย ไปเห็นความเป็นไปเป็นมา มีปรากฏการณ์ที่ทำให้รู้ว่า พระพุทธศาสนานั้นถ้าขาดศาสนทายาทหรือขาดพุทธศาสนิกชนก็จะทำให้ขาดผู้ที่สืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงได้นั้นเป็นไปได้ยาก เหมือนมหาลัทธิลัทธิในประเศอินเดียนั้นสมัยก่อน มีถึงแม้คณะสงฆ์ของไทยจะมี

ความสัมพันธ์ที่จะช่วยเหลือก็อาจจะโดยกลืนไปด้วยศาสนาอื่นซึ่งคณะสงฆ์ไทยของเราก็ยังคงช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

พิธีอุปสมบทเสร็จเวลา 17.17 น. ขณะนั้นได้มีฝนตกลงมาเล็กน้อย พระสงฆ์และฆราวาสทำประทักษิณเวียนเทียนรอบเจดีย์แล้วเป็นอันเสร็จพิธี พระภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทในครั้งนั้นปัจจุบันยังอยู่ในสมณเพศคือ “ชินธัมโม” อายุ หกสิบเจ็ดปีพรรษา 40 ส่วนอีกสี่รูปบางรูปลาสิกขาบางรูปก็มรณภาพแล้ว พระชินธัมโมจึงเป็นพระที่มีอายุพรรษามากที่สุดในอินโดนีเซีย

ปัจจุบันคณะสงฆ์อินโดนีเซียมีพระอุปชฌาย์ให้การอุปสมกุลบุตรได้เองดังที่ปรากฏในหนังสือพระธรรมทูตสมัย ได้บันทึกไว้ว่า “ปีพุทธศักราช 2530 พระธรรมทูตได้เสนอพระเถียงนิกม สุขโม ชาวอินโดนีเซีย ผู้ที่ได้มาบวชและศึกษาอยู่ในประเทศไทยผู้มีอายุพรรษาและคุณสมบัติที่จะเป็นพระอุปชฌาย์ได้ คณะสงฆ์จึงได้แต่งตั้งให้เป็นพระอุปชฌาย์รูปแรกของคณะสงฆ์เถรวาทอินโดนีเซีย” พระราชวราจารย์ (วิญญู วิชาน) (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ : 63)

เมื่อมีพระอุปชฌาย์ก็มีการอุปสมบทกุลบุตรชาวอินโดนีเซีย ซึ่งปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก คณะสงฆ์เถรวาทแห่งอินโดนีเซียได้จัดการบริหารองค์กรด้วยตนเอง พระเถียงนิกม สุขโมเรียนจบจากคณะศาสนาปรัชญา สภาการศึกษามหาสมุทรศาสตร์วิทยาลัย รุ่นที่ 33 พุทธศักราช 2530 รุ่นเดียวกับพระเมธีธรรมสาร ผู้อำนวยการมหาบัณฑิตวิทยาลัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม อาจารย์ประจำคณะศาสนาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาสมุทรศาสตร์วิทยาลัย โครงสร้างการบริหารของคณะสงฆ์เถรวาทในอินโดนีเซียวันที่ 2 พฤษภาคม 2553 คณะสงฆ์ไทย มีสมเด็จพระวันรัตเป็นประธาน ได้ร่วมประชุมกับคณะสงฆ์เถรวาทแห่งอินโดนีเซีย ทำให้ได้ทราบข้อมูลล่าสุดว่า “คณะสงฆ์เถรวาทในอินโดนีเซียปัจจุบันที่สำคัญมีสองกลุ่มคือคณะสงฆ์อินโดนีเซียและคณะสงฆ์ไทย (สภาการศึกษามหาสมุทรศาสตร์วิทยาลัยสมัยที่ 21, 2530)

สรุป

แนวโน้มพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย จะดำรงอยู่ได้นานต้องมีการสังคายนาพระไตรปิฎกเพื่อรังสรรค์หรือเรียบเรียงพระไตรปิฎกซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด จำต้องอาศัยพุทธบริษัท 4 ได้แก่ พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียแทบไม่มีให้เห็นแล้ว จึงต้องอาศัยผู้นำในการนำทูตทางพระพุทธศาสนามาช่วยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและมาบวชเพื่อดำรงพระพุทธศาสนาโดยการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำประเทศหรือมีการร่วมมือจากคณะสงฆ์จากประเทศไทย ถึงแม้ประเทศอินโดนีเซียจะมี ศาสนสถานหรือศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาที่เป็นที่สักการะบูชาของชาวพุทธที่สำคัญจนสามารถได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” ก็ตามที่ จะไม่สามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาได้ หากไม่มีผู้สืบทอดโดยตรงก็มีแนวโน้มที่จะโดนกลืนโดยศาสนาอื่นเป็นแน่แท้

บรรณานุกรม

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต เล่ม 1 ภาค 1 หน้าที่ 167.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. 2556. พระพุทธศาสนาเถรวาทในอินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้ว
การพิมพ์.

เชษฐ์ ตังส์อุบลี. 2558. ศิลปะชวา. กรุงเทพมหานคร : มติชน.

ทวีศักดิ์ เผือกสม. 2555. ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบ
อาณานิคมและสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

พินิจ จันทรและคณะ. 2556. เปิดประตูท่องเที่ยวอาเซียน เชื่อมโยง 10 ประเทศเป็นหนึ่งเดียว.
กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน

อรอนงค์ ทิพย์พิมล. 2557. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอลซา ไชนุดิน. 2552. ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

รัฐกัมมุสลิมในอินโดนีเซีย. 2550. จุลสารความมั่นคงศึกษา.

ศาสนศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ 33. 2530. สภาพการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัยสมัยที่ 21. ศักดิโสภ
การพิมพ์.

ศุภลักษณ์ สนธิชัย. 2549. อินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อิติตตา.

ศิริพร โตกทองคำ. 2549. อินโดนีเซีย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุโลกกว้าง.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. พระธรรมทูตสี่สมัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Jesudas M.Athyal, Editor. 2015. Religion in Southeast Asia. California. National
geographic

